

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено фінансовий механізм соціально-економічного розвитку саморегульованої організації. Охарактеризований сучасний стан розвитку саморегульованих організацій на ринку фінансових послуг в Україні. Запропоновані пропозиції щодо покращення діяльності саморегульованих організацій.

Ключові слова: фінансовий механізм, саморегульована організація, ринок фінансових послуг.

FORMATION OF A MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF SELF-REGULATORY ORGANIZATIONS IN THE FINANCIAL SERVICES MARKET

Abstract. The article examines the financial mechanism of socio-economic development of a self-regulatory organization. The article describes the current state of development of self-regulatory organizations in the financial services market in Ukraine. Suggestions for improving the activities of self-regulatory organizations are proposed.

Keywords: financial mechanism, self-regulatory organization, Financial Services Market.

Актуальність даної роботи визначається процесом перекладання державою деяких видів професійної та підприємницької діяльності на саморегулювання, оскільки інститут саморегулювання розглядається органами державної влади як один із основних елементів процесу дебіюкратизації економіки країни та формування органів регулювання не шляхом їх призначення в адміністративному порядку, а шляхом ініціативних і відповідальних дій найбільш активних професіоналів.

На сучасному етапі розвитку країни загальному обговоренню підлягає питання фінансового механізму соціально-економічного розвитку саморегульованих організацій. Слід відзначити таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Внукова Н. М. [6], Гарбар Ж. В. [7], Дж. Карсон [8] та інших, які внесли значний вклад у дослідження фінансового механізму соціально-економічного розвитку саморегульованих організацій на ринку фінансових послуг. Але при цьому, тим не менше, деякі питання розкриті недостатньо.

Мета роботи полягає у розвитку теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення визначення фінансового механізму саморегульованих організацій на ринку фінансових послуг.

Важливе значення для дослідження питання фінансового механізму соціально-економічного розвитку саморегульованих організацій (СРО) мають визначені поняття. Тому потрібно з'ясувати, що розуміється під терміном «фінансовий механізм».

С.Г. Арбузов і співавтор. вважають, що фінансовий механізм – це сукупність форм організації фінансових відносин, методів (способів) формування та використання фінансових ресурсів, які застосовує суспільство з метою створення сприятливих умов для розвитку національної економіки, економічного та соціального розвитку країни [3, с. 458].

На думку І.Г. Благуна і співавтор. фінансовий механізм є сукупністю економіко-організаційних та правових форм і методів, з використанням забезпечується система розподілу і перерозподілу ВВП, формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів економіки [4].

В.В. Венгер дає таке визначення фінансового механізму як сукупності фінансових методів і форм організації фінансових відносин, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [5].

Таким чином, фінансовий механізм – це сукупність економіко-організаційних та правових форм, методів, важелів та інструментів з метою створення сприятливих умов для розвитку національної економіки, економічного та соціального розвитку країни.

Функціонування СРО на фінансовому ринку України розпочалось у першій половині 90-х років ХХ ст. Зараз в нашій країні працюють майже 50 організацій (асоціації, об'єднання, ліги) зі статусом СРО. До ринків фінансових послуг належать послуги на ринках банківських послуг, послуги на фондовому ринку, на ринку послуг фінансових компаній, послуги на ринку недержавного пенсійного забезпечення, страхові послуги, кредитні та ін..

Утворення саморегульвних організацій передбачено Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 року [1]. Професійні учасники ринку об'єднуються в СРО за видами професійної діяльності.

Згідно із Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» саморегульвна організація – це неприбуткове об'єднання фінансових установ, створене з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринків фінансових послуг та якому делегуються відповідними державними органами, які здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, повноваження щодо розроблення і впровадження правил поведінки на ринках фінансових послуг та/або сертифікації фахівців ринку фінансових послуг [1].

На даний час офіційно на сайті НКЦПФР визнано наступні саморегульвні організації: Українська асоціація інвестиційного бізнесу (УАІБ), Асоціація українські фондові торговці (АУФТ), Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів (ПАРД).

6 квітня 2017 року НКЦПФР надала УАІБ статус саморегульвної організації (СРО), яка об'єднує учасників фондового ринку, що провадять діяльність з управління активами інституційних інвесторів. УАІБ є тією єдиною в Україні СРО, якій делеговано державою частку своїх повноважень.

Головною тенденцією української галузі спільного інвестування протягом періоду 2017-2019 рр. є збереження темпів зменшення КУА та зростання кількості нових зареєстрованих ІСІ. Ріст ВЧА відкритих ІСІ був підтриманий підвищенням вартості портфельних інвестицій на фоні підвищення фондових індексів, та на кінець 2019 року темп зростання їх впав до (-5,4%). Динаміка вартості чистих активів фондів відображена на рис. 1 [2].

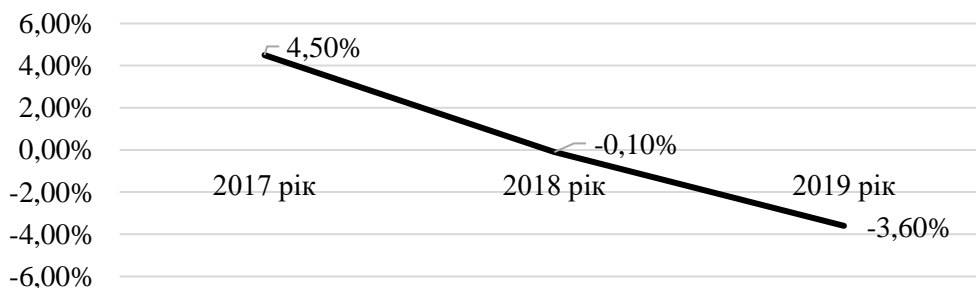

Рис. 1. Динаміка вартості чистих активів

Побудовано на основі [2]

Згідно з рис. 1 простежується стійке зростання вартості чистих активів протягом 2017-2019 років у венчурних ІСІ (7,3% за 2017-2018 рр., 12,3% за 2018-2019 рр.). За 2018-2019 рр. динаміка ВЧА фондів була негативною. Це відбувалося як на фоні внутрішніх несприятливих змін на фондовому ринку України, так і паралельно із загальносвітовими тенденціями, зокрема відтоком капіталу із європейських фондів та із низки ринків, що розвиваються.

Протягом 2017-2019 рр. український фондовий ринок зростав разом із світовими ринками, що сприяло збільшенню доходності інститутів спільного інвестування. Водночас, чистий притік до відкритих інвестиційних фондів в Україні змінився відтоком, що відповідає світовим тенденціям

Асоціація «Українські фондові торговці» (АУФТ) є відкритим добровільним договірним об'єднанням професійних учасників ринку цінних паперів, які здійснюють торгівлю цінними паперами та депозитарну діяльність. Спільною метою професійних учасників фондового ринку

АУФТ вважає створення нормативних, технологічних та організаційних умов для залучення на ринок широкого кола інвесторів.

Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв (ПАРД) – професійне об'єднання на фондовому ринку України. Асоціація представляє інтереси всіх вітчизняних депозитарних установ та торговців цінними паперами. У 2017 році ПАРД вкотре підтвердила статус саморегульвної організації (СРО) за видом професійної діяльності – депозитарна діяльність, а на початку 2015 року отримала додатково статус СРО з торгівлі цінними паперами. Представники ПАРД розробили низку профільних нормативно-правових актів: від законів до актів рекомендаційного характеру з питань торгівлі цінними паперами, депозитарної діяльності, фінансового моніторингу

З метою впровадження належної нормативної бази для розвитку СРО на сайті Мінекономрозвитку оприлюднений проект Закону України «Про саморегульвні організації». Наразі проходить обговорення даного проекту, до якого можуть бути внесені пропозиції, які сприятимуть покращенню фінансового механізму соціально-економічного розвитку СРО.

Відповідно до цього можна додати наступні пропозиції щодо покращення ефективності діяльності саморегульвних організацій:

у процесі розробки проекту дотримуватись принципів кооперації, залучати до розробки представників державного сектору, фінансового бізнесу та громадських організацій;

для підвищення рівня професійної діяльності представників СРО важливою умовою є утворення інститутів фінансових консультантів.

Підсумовуючи, слід відзначити, що створення ефективного механізму соціально-економічного розвитку саморегульвних організацій вимагає розгляду законодавчого забезпечення функціонування саморегульвних організацій в Україні, необхідності прийняття Закону України «Про саморегульвні організації». СРО створює додаткові механізми для розвитку суб'єктів ринку шляхом введення єдиних правил, стандартів роботи, комплексного вирішення проблемних питань. Завдяки цьому саморегульвні організації будуть підвищувати довіру до фінансових установ та сприяти безпечній діяльності фінансових установ та її прозорості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України № 2664-III від 12.07.2001 року (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
2. Квартальні та річні огляди ринку управління активами - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart>
3. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України; Знання, 2011.–504 с.
4. Благун І.Г. Фінанси: навч. посібник / І. Г. Благун, Р. С. Сорока, І. В. Єлейко. – Львів: Магнолія, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://economics.studio/finansistam/finansoviy-mehanizm-yogo-skladovi-36386.html>
5. Венгер В. В. Фінанси: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
6. Внукова Н. М. Управління розвитком ринків фінансових послуг: Монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук, проф. Н. М. Внукова – Харків: АДВА®, 2009. – 196 с.
7. Гарбар Ж. В. Саморегульвні організації в системі функціонування фінансового ринку. / Ж. В. Гарбар, В. А. Гарбар // Науковий вісник Ужгородського національного університету випуск. – 2017. - №15. – С. 76-79.
8. Carson J. Self-Regulation in Securities Markets / [Electronic resource] / J. Carson. – Mode of access : <http://documents1.worldbank.org/curated/en/337711468340157842/pdf/WPS5542.pdf>.

Внукова Наталія Миколаївна – доктор економічних наук, професор, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, Харків, e-mail: ynn@hneu.net

Тітова Дар'я Вікторівна, студентка 1 курсу магістратури факультету фінансів і обліку, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, Харків, e-mail: ashad12dasha12@gmail.com

Vnukova Natalya M. – D.Sc. (Economics), Professor, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, e-mail: ynn@hneu.net

Titova Daria V. - 1st year master's student of the Faculty of Finance and accounting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, e-mail: ashad12dasha12@gmail.com